

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету

від 26 травня 2016 року
(протокол № 14)

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Бердянськ
2016 рік

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

кандидат економічних наук, доцент Костенко Г.П.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету «18» травня 2016 року, протокол № 8.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Фінанси підприємств» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Предметом навчальної дисципліни є економічні відносини суб'єктів підприємницької діяльності, безпосередньо пов'язані із формуванням, розподілом та використанням фондів грошових коштів та грошових коштів у нефондовій формі. Поряд з теоретичним висвітленням проблем фінансів підприємств особлива увага приділяється аналізу правового забезпечення та практичного використання чинного законодавства України, інструктивного матеріалу, методичного забезпечення, безпосередньо пов'язаного з підприємницькою діяльністю юридичних та фізичних осіб.

Міждисциплінарні зв'язки: передуює вивченню дисциплін «Інвестування», «Фінансовий ринок», «Податкова система» «Бюджетна система», «Банківська система», після вивчення дисциплін «Мікроекономіка», «Економіка підприємства», «Гроші та кредит», «Бухгалтерський облік» «Фінанси».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Фінанси підприємств» є формування системи базових знань з теорії і практики фінансових відносин суб'єктів підприємництва, формування фінансових ресурсів, фінансового планування, організації фінансової діяльності підприємств в ринкових умовах в цілому і з урахуванням змін нормативно-законодавчої бази.

1.2. Основними завданнями дисципліни «Фінанси підприємств» є вивчення сутності й функцій фінансів підприємств, фінансових ресурсів та джерел їх формування; організації фінансів підприємств; набуття навиків фінансових розрахунків; оволодіння методами фінансового планування, оцінювання фінансового стану, санації підприємств.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти *повинні набути таких компетентостей:*

Загальні

Системні:

Здатність застосовувати отримані знання при розв'язанні практичних завдань.

Здатність працювати самостійно і автономно.

Спеціальні (фахові, предметні)

Технологічна функція:

Здатність здійснювати діагностику стану, результатів діяльності суб'єктів підприємництва.

Проектна функція:

Здатність здійснювати поточне та перспективне фінансове планування.

Та демонструвати такі результати навчання:

Формулювати дослідницькі задачі для їх розв'язання, знаходити, збирати, аналізувати, впорядковувати необхідну інформацію та формулювати висновки, які можна захищати в науковому контексті.

Розв'язувати практичні завдання та змістовно інтерпретувати отримані результати на підставі набутих теоретичних знань.

Володіти методами та інструментами аналізу фінансового стану підприємств, банків, страхових компаній, інших фінансово-кредитних установ та оцінювати ефективність їх фінансово-економічної діяльності.

Володіти навичками фінансового планування та прогнозування на макро та мікрорівнях.

Застосовувати знання та демонструвати розуміння основ організації фінансів на підприємствах, у банківських установах, страхових компаніях, бюджетних установах, у державних фінансових органах та основ функціонування фінансового ринку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4/120 (кредитів ЄКТС/годин).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Основи фінансів підприємств.

Поняття і сутність фінансів підприємств. Функції фінансів підприємств. Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств. Сутність та класифікація фінансових ресурсів. Джерела формування власного капіталу. Джерела формування позикового та залученого капіталу. Державне регулювання формування фінансових ресурсів підприємств. Основи організації фінансів підприємств. Особливості організації фінансів залежно від форми власності, галузі економіки, організації бізнесу, сфери діяльності. Фінансова діяльність підприємства. Зміст фінансової роботи та управління фінансами підприємств.

Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств.

Сутність грошових розрахунків підприємств. Принципи організації розрахунків. Порядок відкриття підприємствами розрахункового, поточного, валютного, позичкового, депозитного та інших рахунків у банку. Використання коштів з розрахункового рахунку. Форми безготівкових розрахунків. Розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, акредитивами, вексями, платіжними вимогами. Розрахунки за надання факторингових послуг підприємствам. Вимоги до їх проведення й сфера використання. Готівково-грошові розрахунки на підприємстві та сфера їх застосування. Організація грошово-готівкових розрахунків. Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності. Порядок визначення строків здавання готівкової виручки та розрахунку ліміту каси. Порядок пред'явлення претензій по рахунках. Економічні й фінансові санкції у системі грошових розрахунків і платежів.

Тема 3. Грошові надходження підприємств.

Економічна характеристика, склад і класифікація грошових надходжень підприємств. Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг). Фактори, які впливають на величину виручки. Особливості формування виручки від реалізації на підприємствах різних

галузей економіки. Розрахунок та планування виручки. Формування виручки від реалізації продукції. Визначення моменту реалізації. Розподіл виручки від реалізації продукції. Формування валового й чистого доходу. Грошові надходження від іншої реалізації: основних засобів, матеріалів, нематеріальних активів, інші надходження. Надходження від фінансових інвестицій: дивіденди від корпоративних прав, від державних цінних паперів. Процентні нараховані підприємствам на депозитних рахунках. Надходження коштів від здавання в оренду основних фондів, від застосованих фінансових санкцій. Бюджетні дотації, субвенції. Отримання фінансової допомоги. Страхові відшкодування.

Тема 4. Формування і розподіл прибутку.

Економічний зміст і функції прибутку підприємства. Механізм формування прибутку підприємства. Собівартість продукції та її вплив на прибуток. Методи планування прибутку від реалізації продукції. Рентабельність продукції. Прибуток від реалізації інших активів. Позареалізаційний прибуток, його склад і формування. Методи розрахунку прибутку, рентабельність підприємства. Розподіл прибутку підприємств, його зміст і економічне значення. Розподіл прибутку між державою й суб'єктами господарювання. Формування чистого прибутку підприємств і його використання. Фонди грошових коштів підприємства, що утворюються за рахунок чистого прибутку. Виплата дивідендів. Нерозподілений прибуток і його використання.

Тема 5. Оподаткування підприємств.

Система оподаткування підприємств, її функції та призначення. Непрямі податки та їх сплата суб'єктами підприємництва. Порядок розрахунку, об'єкт та особливості сплати прямих податків. Місцеві податки та збори.

Тема 6. Обігові кошти.

Економічна суть обігових коштів. Характеристика обігових коштів. Склад і розміщення обігових коштів. Необхідність і методи визначення потреби в обігових коштах. Методи прямого розрахунку й сфера його застосування. Поняття норм і нормативів обігових коштів, їх розрахунок. Економічний метод обчислення потреби в обігових коштах і його використання. Джерела формування обігових коштів. Власні обігові кошти. Позичені і залучені обігові кошти. Показники стану обігових коштів. Нестача власних обігових коштів, причини виникнення і джерела поповнення. Показники ефективності використання обігових коштів.

Тема 7. Кредитування підприємств.

Поняття, види та форми кредиту. Банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний, бланковий, консорціумний кредити. Різновиди банківських кредитів: за строками користування, за забезпеченням, за ступенем ризику, за методами надання, за строком погашення. Принципи кредитування. Механізм кредитування суб'єктів підприємництва. Визначення потреби підприємства в кредитах. Кредитний договір: сутність і порядок укладення. Відповідальність сторін за порушення умов кредитного договору. Способи отримання кредиту. Оцінка кредитоспроможності підприємства. Порядок погашення кредиту. Позичковий процент, фактори, що на нього впливають, джерела сплати. Товарний кредит, умови його отримання підприємствами та погашення.

Тема 8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів.

Понятійний апарат та класифікація необоротних активів підприємства. Амортизація (знос) необоротних активів та методи їх нарахування. Ремонт основних засобів та джерела його фінансування. Відтворення необоротних активів підприємства. Оренда основних засобів. Оцінка стану та використання необоротних активів підприємства.

Тема 9. Оцінювання фінансового стану підприємств.

Необхідність і значення оцінки фінансового стану підприємства та її основні показники. Показники фінансового стану підприємства. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Показники фінансової бухгалтерської звітності, які використовуються для оцінки фінансового стану. Сутність ліквідності підприємства. Показники ліквідності та методика їх визначення. Оцінка показників ліквідності. Фактори, що впливають на стан ліквідності. Сутність платоспроможності. Фактори, що впливають на платоспроможність підприємств. Методика їх визначення. Оцінка показників платоспроможності. Фінансова стійкість підприємства, її сутність. Система показників фінансової стійкості підприємства, методика її розрахунку й оцінки. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Тема 10. Фінансове планування на підприємствах.

Зміст, завдання та принципи фінансового планування. Методи фінансового планування. Балансовий метод. Програмно-цільовий метод. Нормативний метод. Метод коефіцієнтів. Інформаційна база фінансового планування. Аналіз фінансових показників звітного періоду. Показники виробничо-господарської діяльності планового періоду як вихідна база для фінансового планування. Фінансовий план як складова частина бізнес-плану. Зміст та структура фінансового плану підприємства (баланс доходів і видатків). Зміст оперативного фінансового плану надходження коштів і здійснення платежів, його призначення.

Тема 11. Фінансова санація підприємств.

Криза підприємства: економічний зміст та чинники, що її зумовлюють. Оцінка та прогнозування ймовірності банкрутства підприємства. Планування та фінансування санації підприємства. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств. Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємств. Порядок оголошення підприємства банкрутом. Задоволення претензій кредиторів. Фінансова санація на ухвалу господарського суду. Мирова угода. Санація через реорганізацію. Приховане, фіктивне та навмисне банкрутство.

3. Рекомендована література

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 0712.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 5-6. – Ст. 30. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.08.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 40. – Ст. 365. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-XII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 31. – Ст. 440. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
5. Зянько В.В. Фінанси підприємств : навч. посіб. Частина 1 / Зянько В. В., Фурик В.Г., Вальдшмідт І.М. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 126 с.
6. Шпак Н. О. Економічна стабільність суб'єктів господарювання в умовах хаотичного розвитку національної економіки України : навч. посіб. / Н. О. Шпак, О. В. Пирог. – К. : Ліра-К, 2015. – 288 с.
7. Портна О. В. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / О. В. Портна. – К. : Ліра-К, 2015. – 312 с.
8. Бондар М. І. Звітність підприємства : навч. посіб. / М. І. Бондар. – К. : ЦУЛ, 2015. – 570 с.
9. Гиль О. О. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств : навч. посіб. / О. О. Гиль. – К. : Ліра-К, 2015. – 248 с.
10. Карпунь І. Н. Санація підприємств : навч. посіб. / І. Н. Карпунь. – К. : Ліра-К, 2015. – 448 с.
11. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: підручник / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 204 с.
12. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. – К.: Паливода А.В. 2015. -324с.
13. Скоропад І. О., Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва. Навчальний посібник І. С. Скоропад, О. Б. Курило, О. М. Чубка, О. В. Дідух, І. О. Кривецький. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 344 с.
14. Тарасенко І О. Фінанси підприємств : підручник / І.О. Тарасенко, Н.М. Любенко. – К. : КНУТД, 2015. – 360 с.
15. Фінанси: Навчальний посібник в 2-х частинах/ [Баранова В.Г., Волохова І.С., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. Баранової В.Г. – Одеса: Атлант, 2015. – ч.1. – 344с.
16. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 31. – Ст. 268. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.

4. Методи навчання:*обираються із наведених.

лекція, пояснювально-ілюстративні, метод навчальної дискусії, метод письмового контролю.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання - екзамен.

6. Система оцінювання _____

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методи навчання:

1) За джерелами передачі й характером сприйняття інформації : Словесні, наочні, практичні.

1.1. Словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда (вступна, бесіда-повідомлення, бесіда-повторення, репродуктивна, евристична, катехізісна).

1.2. Наочні: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.

1.3. Практичні: вправи, лабораторні роботи, практичні роботи, графічні роботи, дослідні роботи.

2) За основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок.

3) За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі.

4) Методи стимулювання навчальної діяльності:

4.1. метод навчальної дискусії – суперечка, обговорення будь-якого питання навчального матеріалу;

4.2. метод пізнавальних ігор – моделювання життєвих ситуацій, що викликають інтерес до навчальних предметів;

4.3. метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу – використання пригод, гумористичних уривків;

4.4. метод створення ситуації новизни навчального матеріалу;

4.5. метод опори на життєвий досвід здобувачів.

5) Методи контролю і самоконтролю у навчанні:

5.1. метод усного контролю: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване;

5.2. метод письмового контролю;

5.3. метод тестового контролю;

5.4. метод графічного контролю;

5.5. метод програмованого контролю.

6) Бінарні методи:

Методи викладання: інформаційно-повідомляючий; пояснювальний; інструктивно-практичний; пояснювально-спонукаючий; пояснювальний.

Методи навчання: виконавчий; репродуктивний (відтворюючий); продуктивно-практичний; частково-пошуковий; пошуковий.

7) Сторітеллінг.

8) Бриколаж

9) Скрайбінг

10) Гейміфікація

11) Дебрифінг

12) Фактчекінг

13) Трайнінг

14) Сінквей